

Protokoll från möte mellan Saab och FAR den 7 februari 2008

Möte mellan representanter från Saab Aerosystems (Saab) i Linköping och freds- och avmilitariseringsrörelsen (FAR). Mötet hölls i en konferenslokal på Linköpings flygplats.

Närvarande: Ragnar Ludvigsson, Martin Smedjeback, Alvin Andersson, Jonas Lindell, Maja Backlund, Ulrika Olsson, Ulrika Hävre

Dagordning:

1. Presentationsrunda
2. FAR presenterar sig och sin verksamhet
3. Saab Aerosystems presenterar sig och sin verksamhet
4. Öppen diskussion
5. Avslutning
6. Avslutningsrunda

Presentationsrunda:

Ragnar Ludvigsson, ordförande för Metallare för flygverksamhet, anställd sen 1961. Började jobba fackligt för 22 år sen. Jag är mest nyfiken.

Martin Smedjeback, bor i Stockholm. Arbetar med information och utbildning i ickevåld. Anställd av Kristna Freds, men här i egenskap av fredsaktivist. Jag har gjort direkt aktioner bland annat i England och Skottland.

Alvin Andersson, webproduktion, bor i Göteborg, Studenter mot krig, aktiv inom Ofog, Jag har varit på möte med Saab i Karlskoga, det var intressant.

Jonas Lindell, informationschef på en av Saabs enheter, varit där sen oktober. Jobbade tidigare på ABB och jobbade som journalist.

Maja Backlund, studerar arabiska i Lund. Jag är aktiv på olika sätt i fredsrörelsen, utbildningar i konflikthantering, aktiv i Ofog och andra nätverk som håller på med fredsfrågor.

Ulrika Olsson, jobbar på koncernstab, jobbat här sen i somras, tidigare jobbat på polisen.

Ulrika Hävre, frilansade aktivist, samarbetar med många olika organisationer. Jag har gjort en vapeninspektion här på saab tidigare. Jag var också med på möte med Karlskoga.

Presentation av FAR och sin verksamhet

Maja introducerade en brainstorm: Vad tänker ni på när ni hör termen "ickevåldslig direkt aktion"? Dessa svar nämndes: lagbrott, intrång, handlingskraft, effektivt, stök, civilkurage, Martin Luther King, förändringsfaktor, konfrontation, ineffektivt, odemokratiskt

Maja: Det blir ganska tydligt att vi har olika bilder. Jag skulle vilja berätta hur vi från fredsrörelsen ser på direkt aktioner. Det handlar om att agera som om världen vore helt rättvis och fredlig idag. Direkt aktionen är motsatsen till indirekt aktion, t.ex. när vi väljer representanter i riksdagen. Direkt aktion behöver inte alltid vara lagligt. Direkt aktion har tre syften: Att skapa debatt, att direkt förändra och leva som man vill vara. Alvin: Ett tillägg är att civil olydnad är en typ av direkt aktion.

FRÅGA: Ni säger juridisk lag, vad menar ni?

Alvin: Mest för att vara tydlig, det finns även andra lagar, t.ex. sociala lagar. Det finns också något man kan kalla för en högre lag. T.ex. att ta någons liv.

Martin: Om man ska börja riktigt långt tillbaka i historien kan man börja med Jesus. Ett exempel på direkt aktion han gjorde var när han helade en förtvinad hand i templet på sabbaten. Han ville utmana regeln att man inte fick göra goda saker på sabbaten och att prästerna skulle bestämma över folks liv. Därför helade han en person rakt framför prästerna för att han ville ha en direkt förändring och förändrade regler på sikt.

Nu hoppar vi till 1800-talet. Den amerikanska författaren Henry David Thoreau hade vägrat betala skatt i sex år eftersom han inte tyckte att han kunde stödja en regering

som tillät slaveri, som förtryckte ursprungsbefolkningen och hade invaderat Mexiko. Att betala skatt var för Thoreau att visa sin lojalitet med staten. Han blev arresterad för sitt brott men satt bara ett dygn arresterad.

Under tidigt 1900-tal föddes den brittiska suffragetrörelsen. De använde direkt aktion för att få rösträtt, bland annat genom att kedja fast sig i stängsel och satte eld på brevlådor, i fängelse hungerstrejkade de ofta.

Ungefär under samma tid var det en ung advokat från Indien som studerade i London. Han blev inspirerad av deras kamp och deras mod. När han fick sitt första jobb i Sydafrika använde han också direkt aktion till exempel genom att bränna pass som krävdes av indier och som begränsade deras rörelsefrihet endast för att de var indier. När han kom tillbaka till Indien använde han direkt aktioner för att befria sitt land från ockupationen av Storbritannien. Han utmanade bland annat britternas saltskatt och monopol på salttillverkning genom att starta stor salttillverkning och därmed direkt få igenom att det ska vara naturligt för alla att själva kunna tillverka sitt salt.

Nyheter om Gandhis kamp spred sig till USA. Där var en svart kvinna i Montgomery som 1955 gick på en buss och vägrade flytta på sig fast hon satt sig på en plats som var reserverad för vita. Hon tyckte att man skulle få sitta var man ville i bussen oavsett vilken hudfärg man råkade ha. Hon blev arresterad för att ha handlat enligt denna övertygelse. I och med Rosa Parks arrest startades medborgarrättsrörelsen som spred sig som en löpeld med en mängd olika direkt aktioner som t.ex. sit-ins. Det var också förbjudet för svarta och vita att picknicken på stranden tillsammans. Så detta blev en aktionsform - att vita och svarta tog sin picknickkorg till stranden, precis som de ville att det skulle vara.

Få trodde att det mäktiga Sovjetunionen skulle rubbas genom ickevåld. Men 1980 bildades fackföreningen Solidaritet i Polen och man använde direkt aktionen strejk, först för att verka för arbetsrättsliga rättigheter. Aktionsformen och föreningen visade sig så effektiv att den spred sig till hela Polen och förvandlades till en frihetsrörelse som tillsammans med många andra ickevåldsrörelser i de andra länderna som tillhörde Sovjet till slut under 1989 fick Sovjetunionen på fall.

Direkt aktioner mot vapen och vapenfabriker är ett ganska modernt fenomen. Den första plogbillsaktionen, där man ickevåldsligt avrustar ett eller flera vapen, genomfördes under 1980 i USA på kärnvapen. Fram till idag har det gjorts omkring 80 plogbillsaktioner världen över. De har varit öppna och de som har genomfört dem har stannat på plats

villiga att ta sitt straff. 1996 gick tre kvinnor in på British Aerospace i England där de avrustade ett stridsplan som var planerat att exporteras till Indonesien för att användas i folkmordet på Östtimor. De friades sedan i domstol.

Alvin berättar att det finns grupper idag i Sverige som jobbar med civil olydnad och nämner Ofog (ett fredsnätverk som främst jobbar med ickevåldslig direkt aktion), Greenpeace (organisationer som göra direkta aktioner för miljön) och Klimax (nystartat nätverk mot klimatförändringar).

Fråga: Hur kan ni garantera att dem som är med inte använder våld? Vad definieras som våld? Direkta aktioner orsakar oftast psykiskt lidande hos dem som utsätts.

Alvin: När vi gör ”reklam” inför aktioner är vi tydliga med att de kommer att ske utan våld. Våra riktlinjer är också väldigt tydliga med det. Inför aktioner håller vi i ickevåldsövningar där vi tränar på att behålla lugnet, hur vi ska agera om polis, en anställd eller någon annan blir våldsam osv.

Vi försöker att ha en dialog med de som arbetar på platsen vi utför aktioner, för att de ska förstå att aktionen inte på något är riktat mot dem som personer. Ibland kan det så klart vara så att någon ”drabbas”, varför det alltid är en avvägning vad som är nödvändigt och viktigast. Att hindra vapen från att döda människor kanske väger tyngre än det psykiska lidande en fredlig och respektfull konfrontation med arbetarna innebär.

Vi anser inte att förstörelse av vapen är våld. Det är inte heller våld att tex klippa sönder ett staket för att kunna ta sig in till området där vapnen förvaras.

Saab Aerosystem berättar om sig och sin verksamhet

Jonas berättar om Saab koncernen, Linköping-avdelningen och JAS Gripen

Saab: Technology for a changing world

Saab föddes 1937 när det var politiskt intressant i europa. Sverige hade efter första världskriget bestämt att vi inte behövde någon aktiv försvarsindustri eftersom det inte fanns risk för konflikt i vårt närområde. Om det ändå skulle uppstå att det hettade till kunde vi köpa försvarsmaterial från någon annan, löd resonemanget. 1937 insåg vi att vi

behövde flygplan och såg oss om för att köpa, men det fanns då ingen som kunde sälja. Vi ska lära oss av historien; försvarsindustrins vara eller icke vara och dess inriktning kan inte bestämmas av antaganden som snabbt kan förändras.

B17 var det första planet Saab tillverkade. Det levererades till svenska flygvapnet 1941. Flygvapnet och Sveriges försvar har följts åt under efterkrigstiden. Det har hänt mycket med Saab, från början låg största delen av verksamheten inom transport- och fordonsindustri, men under 90-talet förändrades bilden. Biltillverkningen såldes av till General Motors och Celcius köptes upp. Över en natt växte Saab till dubbla storleken. 2006 köpte Saab även Erikson microwawe systems.

Saab är nordens största försvarsindustri, det finns en diskussion om huruvida vi vill ha den etiketten.

Många produkter med civilt ändamål har sitt ursprung i forskning kring produkter till försvarsändamål; tex krävdes datorer för att bygga moderna flygplan vilket gav upphov till den första svenska datorn. Bilindustrin är ett resultat av försvarsindustrins försök, och även mycket medicinteknik har startat som spin-off företag ur Saab. GMS-tekniken föddes ur gripentekniken och ett annat exempel är g-dräkten som används inom brandkåren mot brandskador.

Svenska försvaret var Saabs dominerande kund under lång tid fram tills muren föll 1989. Efter det har den svenska försvarsmakten förändrat sitt fokus. Förr gällde framförhållning och planering, idag gäller det att vara redo för internationella insatser här och nu.

Under kalla kriget var det viktigt att Sverige som alliansfri hade egna unika lösningar. Fienden skulle inte veta vad de skulle möta. Idag däremot ska lösningarna fungera tekniskt med andra internationella styrkor.

Tidigare var kundens huvudsyssla att skydda gränser. Det behovet finns inte idag, istället är det flöden, transporter av människor, gods, information, energi som är det viktiga. Uppgifterna har alltså ändrats vilket inneburit en stor omställning för Saab.

Saab har 14 000 anställda runt om i världen, flest i Sverige.

Internationella affärer: 80% går på export vilket är en dubblering sedan 2001. Bevisar ur vårt perspektiv att det vi gjort historiskt har varit kostnadseffektivt eftersom det finns

en efterfrågan.

Vad kommer ut ur Saab-fabriken totalt:

Electronic warfare: ska störa fienden och skydda sig mot fienden på elektronisk väg. Skyddssystem mot missiler placeras på stridssystem som kan placeras på civila flygplan (hjälp-sändningar, passagerarflygplan, FN).

Vapensystem: Allt från tunga robotar (robot 15) ner till manburna vapen typ AT4/Carl Gustav.

Command control/ledningssystem: plocka in lägesbild och ge till de som ska genomföra sitt uppdrag. Världsledande inom små och medelstora fartyg. Bra verksamhet i Australien och Järfälla.

Kommunikation: System på civil marknad. Saab i samarbete med Securitas som skyddar Stockholms hamn, Arlanda, Brommas flygplats. Förra veckan fick vi en beställning från Ringhals kärnkraftsverk. Militär teknik spelar roll för att skydda flöden återigen. Den är så pass bra.

Framtidsområde: obemannade system med fördel att de kan skickas in i områden där det är farligt för människan att vara, för att förfölja rånare, hjälpa till vid katastrofer eller efter en storm. Utmaningar för dessa är att de ska fungera tekniskt i civilt luftrum samtidigt som det pågår civil lufttrafik och utföra uppdrag autonomt och sköta sig själv. Helikoptern "Skeldar" är ett exempel, som inte är bestyckad, den ha endast sensorer för filmning och för att spana. Neuron, ett internationellt samarbete, är ett annat exempel. Neuron är ett obemannat stridsflygplan.

Sensorsystem: radarverksamhet. Saab 2000 utrustas med radar och har bl.a. sålts till Pakistan. Radarsystem kan användas både civilt eller militärt. Kontrakt med Pakistan skrevs i samband med jordbävningen.

Signature Management: kamouflageutrustning: person och infrastruktur och fordon med avancerad teknik som skyddar mot radar osv.

Träningsverksamhet: fordon och personer utrustade med lasersimulatorer för att träna för "skarpa situationer". Används av militären och blir allt viktigare i internationella insatser, vid polisens insatsstyrkor eller vid brandbekämpning.

Rymdverksamhet: Sker mest i Göteborg, antenner mm till GPS-systemets konkurrent.

Support: vi följer våra produkter från att de byggs till att de skrotas. Erbjuder drift av systemen. Vissa köper "flygtid" och inte ett flygplan. Leverera faktiska lösningar. Gör fältsjukhus till Nordic Battle Group.

Civil och militär teknik integreras, tex kommunikationssystemet "Rakel" till polisen. Om polisen hade haft det i Göteborg 2001 hade kravallerna aldrig hänt.

Saab har utvecklat flera militära flygplan genom historien. Endast fyra, fem företag i världen har samma ingenjörskompetens som Saab. Saab kan bygga kompletta stridsflygplan och civilplan.

"Clean Sky": teknik och forskningsprojekt för att göra trafikflyget mera miljövänligt. Saab är en av ledarna inom detta. Hade inte fått vara med om inte kompetesen hade funnits som man fick genom Gripen.

Gripen

Beslut om utvecklandet av gripen togs 2002, trots att försvaret hade ont om pengar. Man resonerade att det var billigast att utveckla ett eget flygplan som kunde göra fler saker än innan och vi var tvugna att förbättra det och göra det billigare. En rad beslut togs på Saab och vi förutsåg en framtida teknikutveckling.

Två versioner av Gripen har utvecklats. Den första varianten (A/B) togs fram för att försvara Sverige och systemet designades utefter det. Man insåg dock att det fanns ett exportbehov, varför en ny version (C/D) togs fram som bl.a. kunna tankas i luften och samarbeta med NATO.

Framtid för gripen:

Exportmarknad: Sverige, Sydafrika, Ungern, Tjeckien

Gripen är billigt att tillverka jämfört med konkurrenterna, tex Eurofighter. Effektivt internationellt sett och världsmarknaden är het just nu. 2008 år börjar Saab leverera Gripen till Sydafrika. Det flygs även av brittisk testflygskola. Norge, Danmark, Indien håller vi på med att förbinda oss vid affär. Aldrig varit så intensivt som nu.

Oavsett produkt som klassat som krigsmaterial har vi alltid godkännande från ISP (Inspektionen för Stratetiska Produkter). I övrigt påverkar följande våra möjligheter till affär:

- Pris och prestanda
- Finansiering
- Industrisamarbeten: finns krav på detta från köparlandet? Genom Investors nätverk

hittar vi affärsmöjligheter som bär sig själva, etableringar i mottagarlandet, bygger långsiktigt i mottagarlandet (tex byggs delar av Gripen i sydafrika).

- 80-90% politik: Affärerna är så pass stora att de är politiska ställningstaganden. De är också långsiktigt eftersom gripen är operativt i 30-40 och att samarbete krävs stater emellan. Vi har här en nackdel gentemot tex USA som är större och mäktigare.

Opinion i Sverige: Undersökningar har gjorts; frågat svenskar om vi ska ha ett försvar (80% ja) och försvarsindustri (68% ja). Direkt påverkar opinionen inte Saab, eftersom affärer pågår under långtid. Saabs verksamhet är dock väldigt politisk.

FAR: Har ni fått nej någon gång från ISP?

Jonas: Kan ej svara på det. Redan när man börjar fundera på export till ett land får man ett preliminärt besked. Även när man bara visar upp en produkt måste man ha utförelsetillstånd. Jag vet inget annat land som har strängare regler för vapenexport.

FAR: Vapenaffärer sker under en lång tidsperiod. Har det hänt att ni har behövt dra tillbaka en affär?

Jonas: Nej inget sådant fall finns. Landet skulle kanske inte få reservdelar. Det har dock inte hänt.

FAR: Vem har ansvar? Har Saab egna riktlinjer för sina affärer? Borde Saab ha det?

Jonas: Ja, företag har ett ansvar, men eftersom vi är en del av samhället väljer vi att ha samma regler som samhället runt om. Vi följer lagen. Vi har diskussion med nyanställda om de tänkt igenom att de ska jobba med krigsmateriel, deras värderingar kring detta osv. Vi bottenar i FN-deklarationen, vilket innebär i förlängningen att länder har rätt till ett militärt försvar och krigsmaterielköp. Vi verkar efter en demokratisk plattform. Sverige har ett strängt regelverk, vi kan bidra till stabilitet i världen.

FAR: Det finns exempel på att en stat har bestämt vad som är lagligt men att vi idag har en annan syn? Hur ställer ni er till att det skulle kunna vara så att lagarna ändras? Har ni ett eget ansvar eller kan man bara blint följa lagarna? Lagar har inte alltid varit "rätta" bara för att samhället varit demokratiskt.

Jonas: Förutom ISP har vi även Exportkontrollrådet (ERK). Det gör det lättare, det rasslas inte bara igenom. Saab är en av spelarna som deltar när man reviderar regelverket.

FAR: Skulle ni själva kunna säga stopp för en affär, även om ISP tillät den?

Saab: Det förs en diskussion kring de frågorna. De senaste åren har vi haft ett värderingsarbete. Alla arbetare har varit med att diskutera vår värdegrund. Diskussion med facket om detta för att bolla. Det finns en diskussion men vi har ingen policy idag. Skulle nog inte hända att Saab inte marknadsför sig i ett visst land och det har hittills inte skett. Det finns inget land det känns fel att sälja stridsflygplan till idag.

Martin: Att Sverige har strikta riktlinjer när det gäller vapenexport är den officiella retoriken. Kan vi inte vara överens om att dessa ofta inte följs? Är det inte därför ohederligt att fortfarande prata om strikta riktlinjer? T.ex. att vi inte bör sälja till länder som är i krig. Vi sålde till USA både under invasion och ockupation av Irak. När det gäller mänskliga rättigheter så begås grova gränkningar i tex. Thailand dit vi säljer vapen.

Jonas: Jag kan inte skrivningen i detalj, här känner jag att jag är ute på djupt vatten. Besluten tas ända upp på regeringsnivå.

FAR: Vi menar att ISP inte alltid gör rätt. Känner Saab ett eget ansvar? Vi menar att ISP inte följt riktlinjerna för vapenexport.

Saab: Saab följer dock alltid ISP. Besluten diskuteras och studeras, men återigen är frågan större än det enskilda fallet.

FAR: Borde Saab ha en kontrollfunktion inom företaget utifall ISPs beslut inte skulle vara rätt?

Saab: Vi har en sådan kontroll, men den sker redan innan förfrågan skickas till ISP. Vi ska leva efter våra värderingar.

Martin: Staten förbjuder det som är olagligt, men företag har ofta policys som går utöver detta. Det finns ett arbete på gång där företag tar större ansvar för sin produktion än tidigare.

FAR berättar mer om sitt framtida arbete mot svensk vapentillverking/export

Vi kommer framöver att fortsätta vårt arbete mot svensk vapentillverking och export. I

det arbetet gör vi många olika saker; vi ordnar möten som detta, pratar med politiker, genomför manifestationer och direkta aktioner.

När vi träffade Saab i Karlskoga hade vi konkreta planer på ett fredsläger där, men sådana konkreta planer finns inte för Linköping. Det är dock inte uteslutet att vi kan komma att göra aktioner här framöver. Vi vill ha så mycket information om er som möjligt, för att vara säkra på om en aktion är det rätta att göra och hur den isf skulle se ut.

Vi försöker vara så öppna som möjligt och inkludera er redan från början, för att undvika missförstånd och fördomar om varandra.

Saab: Kommer ni att tala om för oss när ni är på väg att göra aktioner?

FAR: Nej, det kommer vi inte. Vi gör inte aktioner för att det är kul. Vi vill kunna genomföra aktionen, så därför kommer vi inte säga när och var vi gör det. Det är lite som att ni tillverkar vapen men kanske inte säger allt om detta till oss.

Saab: Skulle ni kunna säga något om en eventuell aktion? Vad kan vi förvänta oss?

FAR: Det beror på hur det politiska läget utvecklas. Jag ser inte någon begränsning i de aktioner vi kan komma att göra. De enda begränsningarna vi har är våra riktlinjer; vi kommer att göra det ickevåldsligt, vi kommer att stanna och ta vårt straff.

Saab: Ni pratar om riktlinjer och demokrati men ni kan själva bryta mot lagen. Står ni högre?

FAR: I de aktioner vi väljer att bryta mot lagen är vi öppna med det, vi stannar kvar och låter oss arresteras, går till rättegången och tar våra straff. Det är inte på något sätt att nonchalera lagen. Att orättfärdiga lagar utmanas är nödvändigt för att en demokrati ska fungera.

Saab: Ni lever i en demokrati men vill inte följa dess lagar.

FAR: Jag kan bara säga något om mig själv. Jag säger inte att jag står över lagen, för jag är beredd att ta mitt straff.

Saab: Era tankar leder tex till slutsatsen att alla förare kan köra så snabbt de vill, bara de tar sitt straff.

FAR: Viktigt att poängtera är att i civil olydnadsaktioner bryter man inte mot vilken lag som helst, man gör det i stora frågor som är viktiga för fler än en själv och man gör det

inte för egen vinnings skull utan för att skapa ett bättre samhälle för alla.

Saab: Vår inställning är att vi följer de lagar som finns. Vi kommer att informera våra anställda att en aktion kanske kommer att genomföras och vi kommer att polisanmäla.

FAR: Ytterligare en aspekt är att internationell lag står över nationell. Jag bryter inte mot lagen lättvindigt. Det är i situationer där folkrätten kränks. När jag bryter mot lagen har jag internationell lag bakom mig. Nürnberg-principen säger att jag har ett ansvar att förhindra stora brott, även om jag då blev tvungen att bryta mot nationella lagar.

Saab: Uppmanar ni inte folk att bryta mot lagen?

FAR: Vi uppmanar ingen till något. Om fler börjar reflektera över sveriges vapenindustri och de lagar som skyddar denna, blir vi så klart glada. Om fler dessutom väljer att sluta lyda dessa lagar och istället sätter sig i vägen, är det ännu bättre.

Saab: Det låter som våra politiker inte gör något. Hur är det med homosexuellas rättigheter? I de flesta frågor går det framåt med demokratiska medel.

FAR: Det behövs såklart inte att man bryter mot en lag för att den ska förändras. Men det har funnits en fredsrörelse jättelänge, det fanns en jättestor rörelse mot irakkriget och ändå tecknade Sverige vapenavtal med USA för användning i Irak. Vi har sagt ifrån men det har inte hjälpt. Då måste det till något annat.

Saab: Ska er lilla grupp sätta sig emot den stora gruppen? Fortsätt stå på torgen och framför era åsikter istället. Alla har rätt att framföra sina åsikter.

FAR: Vi kanske är en liten grupp som är villiga att bryta mot en lag, men vi gör det öppet och tar straffet. Om ingen annan följer efter så tar vi ändå straffet. När tillräckligt många gör samma sak kommer lagen att förändras. Jag hoppas att lagen förändras.

Saab: Om någon kedjar fast sig och vi arbetare inte kommer in till vår arbetsplats. Vad säger ni då om arbetarna skulle slita en arm av er? Hur reagerar ni?

FAR: Vad har ni för policy när det gäller att slita av armarna på folk? Vi försöker föra fram budskapet att vi inte är emot er som jobbar här.

Saab: Betalar ni får förlorad arbetsinkomst för arbetarna som inte kommer till jobbet

pga blockad eller annat?

FAR: Det blir upp till en domstol att bestämma om eventuellt skadestånd.

Saab: En personlig reflektion jag har är att ni är oerhört duktiga på att kommunicera.

För mig blir aktionerna kontraproduktiva. Det finns mycket mer effektiva sätt att verka inom lagens ram, sätt där ni inte skulle bli betraktade som knäppgökar. Jag tycker att ni agerar på ett ointelligent sätt där ni får uppmärksamhet men inte sympati.

Saab: Delarna ni på böterna? Det kan bli rätt dyrt.

FAR: Ibland anordnar vi stödfester för att samla in pengar till böter och vissa ger gåvor som hjälper till att betala böter.

Saab: Är ni ledare för er grupp? Ni har ett ansvar för det som ni säger.

FAR: Vi är inte ledare för något. Vi har ingen styrelse. Nästa gång kan det vara någon annan som kommer på liknande möte.

Saab: (Till Ulrika som tidigare gjort vapeninspektion på Saab)Är du nöjd med aktionen på Saab?

Ulrika: Det var inte en aktion, men jag är nöjd med den vapeninspektion jag gjorde på Saab. Jättenöjd.

Saab: Vilken information fick du som du inte skulle kunna ha fått genom att ringa hit?

Ulrika: Jag tror jag fick en hel del information som jag inte hade fått genom att ringa.

FAR: Hur tänker ni som jobbar på Saab kring ert ansvar?

Saab: Jag tänker ofta att det är fredsbevarande. Då får man en annan bild. Jag känner att vi har rätt att ha vårt försvar. Alla har ju ett försvar. Det är inte för att fly från mitt personliga ansvar. Vi säljer produkter som andra också kan sälja och vi gör det från ett regelverk som är bättre än många andra. Vi bidrar till stabilitet.

Jag ser inte heller några problem med de produkter som jag har varit med och tillverkat. Det är fredsbevarande och bidrar till vårt lands säkerhet. Vi har den här diskussionen på våra möten och vi har ofta journalister som kommer med krångliga frågor. Det har varit någon enstaka arbetare som har haft frågor men inte ofta.

FAR: Eftersom ni ser direkt aktion som ett ineffektivt sätt att arbeta på vill jag nämna Faslane-kampanjen. Under många år har människor fredligt och direkt protesterat mot den kärnvapenbas som finns i Faslane genom blockader och andra direkta aktioner. Det har till slut lett till så stor debatt och uppmärksamhet att de största partierna i Skottland nu vill bli av med kärnvapnen. Tyvärr tas beslut kring försvarsfrågor i London, men det skottiska parlamentet har bjudit in fredsrörelsen för att diskutera hur Skottland kan bli av med kärnvapnen.

Saab: Vad är målet med er kampanj?

FAR: Vi vill ha en avrustning av Sverige. Vi tror på att Sverige skulle kunna gå i bräschen för ett avrustat land. Vi är kända för att vara ett fredligt land. Detta går väldigt illa ihop med att vi är ett av länderna som har störst vapenexport. Vi skulle kunna satsa på att förebygga konflikter istället för att ta till militära medel. Vi skulle kunna avrusta och satsa på civila metoder istället. Vår vision är att leva i en värld utan krig och utan vapen. Och någon måste gå före. Sverige ligger bra i att gå före i nedrustning. Vårt arbete här i Linköping är bara en del i en större kampanj.

Saab: När är kampanjen slut?

FAR: När vi uppnått målet.

Saab: Har ni några politiska ingångar? Dvs försöker ni påverka politiker?

Saab: Ja, detta ingår i kampanjen. Lobbyarbete, diskussioner, lobbyarbete, torgmöten osv.

Vi kan bara göra aktioner om vi också gör annat arbete.

Det är dock viktigt att inse att vi är en del av en större fredsrörelse. En fredsrörelse som under många många år jobbat med lobbying, som kommenterar regeringsbeslut, som uppvaktar politiker och som samlar in namnunderskrifter. Vi arbetar ik nya nätverksformer.

Avslutning

FAR: Hur ser ni på kommande kontakter med oss?

Jonas: Dialogen är spännande. Jag förstår att ni inte vill berätta när ni ska göra aktioner.

Men ni får gärna ta kontakt med mig när ni gör en aktion för att inte arbetare ska bli våldsamma osv.

Maja: vi vill gärna ha kontakt och dialog med arbetarna.

Ulrika: Om ni talar om vart era torgmöten är kan arbetarna komma.

Maja: Det ligger i allas intresse att det är långt och att vi inte bara har kontakt i konfrontationssammanhang.

Ulrika: Det är fritt fram för er att ordna ett öppet möte, men det blir konstigt för medarbetare om Saab som företag arrangerade ett sådant möte.

Martin: Kan vi komma till ett fackmöte?

Saab: Nej, men debatten i samhället är fri. Ni kan ta kontakt med arbetarna. Saab har ingen möjlighet erbjuda det organiserat, på arbetstid osv.

Avslutningsrunda

Jonas: Det har varit intressant. Jag har lärt mig en del, jag uppskattar dialogen. Vi är tydliga med vad vi kommer göra om ni gör olagligheter. Om jag vore er; fundera på att göra saker på annat sätt. Fortsatt dialog!

Maja: Försöker ta in, intressant, tackar alla personligen för att ni kom hit, mötet var intressant. Meningen med livet är att mötas även om det verkar svårt

Ulrika: Håller med Maja mycket. Vi står väldigt långt ifrån varandra, intressant träffa sådana som ni som ser på annat sätt.

Ulrika: Det var intressant och givande. Jag är glad att jag följde med.

Ragnar: Jag har hört talas om er och är fortfarande orolig för er inställning angående lagbrott, men det kan hända att ni vaknar upp.

Martin: Jag uppskattar den fina stämningen. Jag skulle vilja gå djupare in i diskussionen. Jag har inte diskuterat detta mycket med er inom industrin tidigare, skulle kunna

fortsätta. Jag hoppas på fler möten.

Alvin: Jag håller med om det ni sagt. Man lär sig alltid något. Vi står ganska långt ifrån varandra. Har fått nya tankar av mötet och ska tänka över hur ni ser på våra metoder, det är farligt om man bara stannar i de åsikter man har. Det har varit en bra stämning.